

VÄSTERHEJDE

K R Ö N I K A N M A J 2 0 2 3

I detta nummer
kan du att läsa om:
Allt är som vanligt.
Årets program.
Blåsuga och Rapunklar.
Historiska vykort.
Ljuset i natten.
Wildsvinet i Westerhejde.
Vem döljer sig bakom namnet.
Släpp knuttarna loss, det är vår.
Den motvillige handelsmannen.
Elis Anderssons hus.
Tääänt var det här.
Vem var Edward.
Statare i Västerhejde?
Svante och Hilda.

VÄSTERHEJDE KRÖNIKAN

Utges av Västerhejde
Hembygdsförening
sedan 1983.

VÄSTERHEJDE
HEMBYGDSFÖRENING

VÄSTERHEJDE

K R Ö N I K A N

**DET ÄR VI SOM GÖR
DETTA NUMMER AV VÄSTERHEJDEKRÖNIKAN**
Kom gärna med tips, text och bilder till oss.

**ORDFÖRANDE
OCH SKRIBENT**
Gunnel Fransson
0768 04 37 43
gunnel.w.fransson
@gmail.com

**ANSVARIG UTGIVARE
OCH SKRIBENT**
Gert Olsson
0766 34 77 10
gert.gov@gmail.com

AD OCH FOTOGRAF
Torsten Kvarnsmyr
0703 72 08 48
torsten
@kvarnsmyr.se

SKRIBENT
Mats-Ola Jespersion
0708 50 20 08
Mats-Ola.Jespersion
@foodmark.se

ANNONSERA I VÄSTERHEJDEKRÖNIKAN
Du som annonsör bidrar faktiskt till att denna sockentidning kommer till alla i Västerhejde. Utan era annonser kan vi inte trycka och dela ut denna krönika gratis.

**HELSIDA BAKSIDA: 1.800 KR.
HELSIDA INSIDA 1.600 KR**

Format tryckta 180x260 mm.
Format utfallande helsida: 210x297 mm
plus 5 mm extra marginal

HALVSIDA: 800 KR

Format 180x130 mm
Behöver du hjälp med annonsutformningen gör Torsten det mot ersättning.

**NÄSTA NUMMER
UTKOMMER I DECEMBER**

15 oktober är stoppdatum för texter, manus och annonser. Lämnas till torsten@kvarnsmyr.se Ju tidigare du bokar din annons desto säkrare är du att din annons kommer med i VästerhejdeKrönikan.

Tack för att du bidrar och välkommen med ditt manus och annons!

VILL DU LÄSA KRÖNIKAN DIGITALT

Du kan alltid läsa senaste numret digitalt på föreningens hemsida www.hembygd.se/vasterhejde. Du kan också beställa gamla nummer av VästerhejdeKrönikan.

VÄSTERHEJDE HEMBYGDSFÖRENING

Är en religiöst och politiskt oberoende förening som tillsammans med övriga i socknen arbetar för att ta tillvara på dess möjligheter.

Föreningen bildades 25 november 1982. Medlemskap är öppet för alla. Vi hoppas att många fler vill bli medlemmar i vår förening.

**ÅRSAVGIFTEN ÄR:
FAMILJ 125 KR. ENSKILD 100 KR**
Medlemsavgiften betalas till bankgiro 540-2631. Skriv namn eller familj.
Tack för att du stödjer vår förening!

**VILL DU HA EPOSTINFO
OM VAD SOM HÄNDER I VÄSTERHEJDE**
Anmäl dig till Hembygdsföreningens maillista. Då får du förstahandsinformation i form av inbjudningar till de olika aktiviteterna t ex. Skicka ett mail till gert.gov@gmail.com så ser vi till att du får epostinfo framöver.

**KOLLA AKTUELLA EVENEMANG
PÅ VÅR HEMSIDA:
www.hembygd.se/vasterhejde**
Dessutom anslår vi aktuell information i vårt skyltskåp vid Vibblehallen.

**REFERAT FRÅN VÄSTERHEJDE
HEMBYGDSFÖRENINGENS ÅRSMÖTE
I SUDERBYS HERRGÅRD DEN 26/3 2023**
Söndagen den 26 mars hölls årsmöte med Västerhejde Hembygdsförening. Ett 50-tal medlemmar var på plats. Efter en lättare lunch med en matig smörgås inledde ordförande Gunnel Fransson mötet med att tända ett ljus för avlidna under året och en tyst minut hölls.

**ÅRSMÖTESFÖRHANDLINGARNA
LEDDES AV BO MAGNUSSON.**

Följande styrelse valdes:
Ordförande: Gunnel Fransson,
Kassör: Gregor Tetens,
Sekreterare: Hélène Viotti.
Ledamöter: Leif Medhammar,
Tommy Björebö, Karin Brindt och
Mats-Ola Jespersion.

Ersättare: Lars-Olof Nimmerfalk
och Allan Martis.

Till arkivarie valdes: Lennart Jansson.
Till valberedningen valdes
Ann-Bodil Berggren, Birgitta Wiman
och Nils Malmqvist.

**ÅRETS PROGRAM
PRESENTERADES**

där några av höjdpunkterna kan nämnas: Slätter med fest i Kuse änge, berättarkonsert med Helena Wessman, spontanspel samt ost och vinprovning. Hela programmet finns att läsa på hembygd.se/vasterhejde

PORTOKOTNADER!

För att minimera portokostnaden för den mycket uppskattade Västerhejdekrönikan hade styrelsen lagt ett förslag som diskuterades och godtogs av årsmötet. Tydlig information kommer att gå ut till medlemmarna med värnumret av tidningen.

EFTER ÅRSMÖTET

berättade Rune Larsson om den spännande och intressanta tillkomsten av de två bulhusen i Kuse änge. Mötet avslutades med kaffe och lotterier med fina vinster. En av vinsterna var en tavla av Martin Eder, som var född i Västerhejde. Han tog realexamen i Visby och gick sedan på Konstfack och blev teckningslärare. Han tillbringade sina somrar i Västerhejde. Ytterligare en tavla av honom auktionerades ut.

**NYHET!!
KALKRACET**

**KAMPANJ!
SÄSONGSKORTET
1095:-**

Allt som vanligt...

Gert Olsson Redaktör

Tänk om allting bara kunde vara som vanligt! Jämt ska det ändras på både det ena och andra. Vilken trygghet det hade givit om man kunde lita på att saker och ting är som de alltid har varit. Man behövde inte bråka sin hjärna med en massa nya omständigheter inför varje skeende i livet. Man gjorde som man alltid gjort, precis som "förra gången" och gångerna dessförinnan.

FAST DET HADE I LÄNGDEN KANKE BLIVIT TRÅKIGT.

Enahanda och förutsägbart. Inga utmaningar, liksom. Vissa saker gör vi på rutin, och det besparar oss ganska mycket tid. Inte varje dag behöva fundera på hur man ska ta sig till jobbet, exempelvis. Vilken väg ska jag ta? Ska jag ta bilen eller cykla? Eller rent av gå? Det går att radda upp en massa exempel på att det väldigt ofta är bra att mycket är som vanligt.

I åtminstone ett avseende hade Västerhejde hembygdsförening önskat att kunna hålla kvar vid det invanda.

"VI GÖR SOM VI GJORDE SENASTE GÅNGEN".

Sedan 1983, när Västerhejdekrönikan först gavs ut i sin tidiga och enklare form, finns ett beslut på att alla hushåll i socknen ska få tidningen i sin brevlåda två gånger om året. Dessutom säger beslutet att alla utsocknes medlemmar också ska få sitt exemplar, oavsett om man varit bosatt i Silte eller Singapore (jo minsann, så har det varit!). Det har lagts ner ganska mycket tid och möda på att skriva etiketter, slicka kuvert och promenera (eller blev det bilen, cykeln?) till Posten och lämna in för spridning över världen. Och det hade vi gärna

fortsatt med om det inte var just det där med Posten.

POSTNORD! DÄR ÄR DET MINSANN INTE SOM DET ALLTID HAR VARIT. PORTOT, ALLTSÅ.

Själva tidningen med tryck och allt är finansierad av alla de trogna annonsörer som syns i tidningen. Föreningen är naturligtvis tacksam över att det anses viktigt att synas med en annons i vår skrift. Det är betydelsefullt att visa upp sig för den lokala befolkningen.

Men när kostnaden för varje utskick rusat i höjden har det också blivit allt viktigare att hantera dessa utgifter. Senaste räkenskapsåret visar en kostnad på ungefär 16 000 kr att distribuera Krönikan. Det är en stor summa pengar som vi anser kan användas bättre om vi lyckas hitta en annorlunda distributionsmodell.

Till årsmötet i mars lade styrelsen fram ett förslag på en lösning. Mötet fick säga sitt men hade förstärkt för dilemmat.

BESLUTET INNEBÄR INTE NÅGRA ÄNDRINGAR

för boende inom sockengränsen. Där blir det som vanligt. Ändringar blir det däremot för alla medlemmar som bor utanför Västerhejde socken. Man kan hämta tidningen på anvisat ställe, be att få tidningen skickad mot portokostnad, eller gå över till att läsa Krönikan digitalt på vår hemsida. Mer detaljerad information kan du läsa i det bifogade bladet.

Ändringarna gäller inte förrän i december när nästa tidning kommer ut. Den här gången, i maj 2023, är det sig likt.

DET ÄR PRECIS SOM VANLIGT!

Program för Västerhejde Hembygdsförening 2023

MAJ

VÄSTERHEJDEKRÖNIKAN UTKOMMER MAJ.
Ansvarig: Gert Olsson 0766 347710

GÖKOTTA

Söndagen den 28 maj kl 07.00 i Kuse änge.
Ta med egen frukost
Kontakt: Leif Medhammar 070 3316325

JUNI

BLOMSTERVANDRING MED GUN INGMANSSON.

Lördagen den 10 juni kl 10.00. Samling Ygne, norra infarten till Tofta skjutfält
Ta med eget fika.
Kontakt: Gert Olsson 0766 347710

NATTUTFLYKT PÅ CYKEL FÖR ATT SE OCH HÖRA NATTSKÄRROR

Söndagen den 25 juni kl 23.59. Samling vid Ygne kraftverk. Ta med ficklampa.
Kontakt: Tomas och Gunilla Lund 070 7829642

JULI

BRYGGNING AV GOTLANDSDRICKE TILL SLÅTTERN

Onsdagen den 5 juli kl. 10.00
hos Anders Mattsson, Hablingbo.
Begränsat antal platser. Samäkning.
Anmälan till Karin Brindt senast den 30 juni, 076 9346626 /gokarbri@hotmail.com

GEMENSAM LIESLÅTTER I KUSE ÄNGE

Måndagen den 10 juli kl 9.00. Välkomna att slå med lie, tillsammans i grupp, på platser i ängdet där bara en lie kommer åt. Några liar finns att låna.
Kontakt: Leif Medhammar 070 3316325

SLÅTTER/HÖBÄRNING I KUSE ÄNGE.

Lördagen den 15 juli kl 10.00
Lunch och underhållning
Kontakt: styrelsen.

ÄNGESGUDSTJÄNST

Söndagen den 16 juli kl 10.30 i Kuse änge.
Ansvarig: Stenkumla församling.

BERÄTTARKONSERT MED HELENA WESSMAN

Torsdagen den 27/7 kl.18.00 i Kuse änge. Helena läser en av Anna-Kajsa Hallgards berättelser varvat med dragspelsmusik. Inträde 100 kr
Kontakt: Gunnel Fransson 076 8043743

AUGUSTI

SPONTANSPEL I KUSE ÄNGE.

Söndagen den 7 augusti kl 13.00.
Kontakt: Anders Persson 076 4289323 /Göte Niklasson 070 9421165.

OST - OCH VINPROVNING FÖR MEDLEMMAR

I VÄSTERHEJDE HEMBYGDSFÖRENING.

Lördagen den 5 augusti kl 17.00 i Kuse änge
Anne-Marie och Anders Gustafsson Wisby Ost berättar och serverar.
Kostnad: 400 kr/person
Reservdag vid regn 19/8
Bokas senast den 29/7 till Anders Gustafsson 0498-27 7275 alt. 070 6184153

SEPTEMBER

CYKELUTFLYKT I STENKUMLA

Söndagen den 10 september kl 10.00 Samling vid Sionkorset.
Dan Jacobsson guidar oss runt i sin hemsocken.
Ta med egen matsäck.
Inställt vid regn. Kontakt: Mats-Ola Jespersson 0708 502008

RÖJNING I KUSE ÄNGE.

September. Kontakt: Leif Medhammar och Nisse Malmkvist.

DECEMBER

VÄSTERHEJDEKRÖNIKAN.

Utkommer i december.
Ansvarig: Gert Olsson 0766 347710

TOMTEJAKT I KUSE ÄNGE.

Leta tomtar i ängdet från den 20/12 - Tjugondag Knut!
Kontakt: Gunnel Fransson 076 8043743

VÄLKOMNA

Västerhejde Hembygdsförening

e-post: vhejdehf@gmail.com
Hemsida: hembygd.se/vasterhejde

Blott om blått

Gert Olsson text och foto

Så sågs vi då igen. Det var länge sedan senast, flera år faktiskt.

Det var ett kärt återseende, i alla fall från min sida.

*Vi har stött på varandra några gånger under åren,
men varken regelbundet eller ofta eller ens på samma ställe.*

Blåsuga

Första gången var för nästan ett halvsekel sedan när vi var nyinflyttade på vår gata. Då var den en helt ny bekantskap för mig, men den okända uppenbarelsen där utanför tomtgränsen lockade min uppmärksamhet. Jag tog strax reda på namnet:

BLÅSUGA, AJUGA PYRAMIDALIS.

Det latinska namnet antyder något om formen, som en liten pyramid, och växten kallas ibland också för pyramid-suga. Den blir oftast inte mer än tio till femton centimeter hög, så det är en miniatyrpyramid.

Den här gången, i somras dök den upp ett tjugotal meter från den första platsen, lite mindre än jag mindes den sedan förra gången, men det går inte att ta miste. Jag visade blåsugan för grannfrun på andra sidan staketet och hon blev genast intresserad. Så intresserad att hon ett par dagar senare berättade att hon minsann hittat en kompis till den första, bara ett par meter därifrån. Det kan bero på att växtens frön sprids med myror och den kan således dyka upp lite här och var. Kompisen hade också en annan nyans, lite mer dragning åt rosa.

– **MEN PÅ TAL OM BLÅTT,**

sa hon (grannfrun alltså), har du sett den blå blomman som växer här ute vid cykelvägen?

Såklart jag hade, det växte ju massor av blåeld där, ingen kunde undgå dem!
– Nej, det är en annan blå sak, en som jag aldrig har sett förut!

Nyfiken blev jag förstås och stack iväg för att försöka hitta den obekanta blåblommande växten. Jag hittade den, väl kamouflerad bland blåelden, efter en stunds letande. Inte bara ett exemplar utan faktiskt tre med några meters avstånd från varandra. Rejält blå var den, ungefär halvmeter hög, men den skiljde ändå ut sig tydligt från de blå eldarna runt omkring.

MEN VAD VAR DET FÖR NÅGOT?

Hemkommen och efter lite letande i floror och på nätet var jag övertygad om att vi hade något unikt på spåret. Det "måste" vara en blårapunkel, *Phyteuma nigrum*, som minsann aldrig observerats på Gotland tidigare!

Rapunkel

Bara sporadiska fynd har gjorts i hela landet, mest i Medelpad med ett trettio-tal observationer per år.

För att vara på den säkra sidan kontaktade jag mitt botaniska orakel Gun Ingmansson. Det hon inte vet om svensk flora finns inte. Hon borde kunna bekräfta observationen. Till min besvikelse ställde hon sig dock rätt kall-sinnig till min entusiasm.

– Knappast blårapunkel, sade hon, kanske hybriden blekrapunkel som har setts vid Nygårds tidigare, den kan ha spritt sig till nya ställen.

– Jamen, sa jag, den är ju så starkt blå, inte speciellt blek.

– Jag håller med, men man måste kolla på de allra nedersta bladen för att vara säker. Är de naggade eller sågade?

DET ÄR SÅDANT BOTANISKT FINLIR GUN ÄR EXPERT PÅ,

och några dagar senare fick jag besked av henne att det inte var en blårapunkel det handlade om. Hon konstaterade, efter att ha granskat de där nedersta bladen, att det rörde sig om blekrapunkel.

Den är en hybrid mellan blå- och vitrapunkel. Varken den ena eller den andra, eller för den delen den tredje heller, är inhemska växter. De tros ha kommit in i landet på 1800-talet som föroreningar i importerade spannmåls-försändelser.

DET VAR NÅGRA

SPÄNNANDE DAGAR I SOMRAS DÅ VI VÄNTADE PÅ BESKEDET.

Men varken grannfrun på andra sidan staketet är särskilt besvikna (näja, lite då), men vi ser fram emot kommande sommar då vi hoppas få se "våra" blå blom-mor igen, blåsugan och blekrapunkeln. Jag får trösta mig med att vi har en annan blå rapunkel, klotrapunkel, på tomten, och den är fin att se på, den också.

Klotrapunkel

Södra Visbys apotek finns vid ICA Wisborg

Apoteksgruppen Visby. Visborg Stenkumlavägen 36
Tel: 0498 69 90 00. www.apoteksgruppen.se
Öppet: Måndag-fredag 09-19. Lördag 10-19. Söndag 11-16.

**apoteks
gruppen**

Vykortens historia

Del 3, Fridhem

Urban Bokén text. Foto Nils Bouveng.

Fridhem byggdes på 1860-talet som sommarresidens för svenska prinsessan Eugénie, dotter till Oscar I.

Från början av 1860-talet och framåt bodde hon om somrarna på Villa Fridhem som hon själv lät uppföra efter att ha tillbringat somrarna på ön sedan 1859. 1860–61 uppfördes huvudbyggnaden vid Fridhem. I den anlagda parken, där hon lät bygga flera mindre hus, ägnade hon sig åt hjälpverksamheter. 1866 uppfördes ett barnhem för pojkar, Fridtorp i Fridhems närhet. Kort därefter uppfördes även ett barnhem för flickor. Eugénie testamenterade villan till sin brorson prins Oscar Bernadotte som 1927 överlämnade Fridhem till KFUM.

Det äldsta vykortet från Fridhem, som jag känner till, är från 1902. I texten på vykortet nedan från den tredje augusti 1903 berättar Maja: "Visby d. 3. 8. 03. Kära Emelie! Här ser du en vy af det mycket omtalade Fridhem, hvarst jag var igår och hörden en mycket god predikan af vår käre prins Bernadotte. Innerliga hälsningar från din Maja".

Det första vykortet i färg från Fridhem kom strax efter och är uppenbarligen en avmålning av fotot ovan. Kortet är skrivet i Roma och stämplat PKXP109 (Postkupertämpel ombord på tåget Burgsvik-Hemse-Roma-Visby) den 18:e november 1904.

Det gällde att utnyttja ledigt utrymme på kortet att skriva text på. På den tiden fick man bara skriva på bildsidan. Kungliga Postverket tyckte dock att det blev för mycket text eftersom mottagaren fick lösa ut kortet med dubbla portot, 10 öre. "Lösen 10 öre"

Villan från nordväst på ett vykort skickat i september 1904. Lägga märke till att vid den tiden var ännu inte matsalen tillbyggd.

Förlaget "Missionsbokhandeln, Wisby" startades av P. A. Wassberg 1883 och flyttade 1892 till Adelskatan 5. Missionsbokhandeln var en stor producent av vykort från Visby med omnejd. 1920 köptes företaget av Wessman & Pettersson, som fortfarande driver bokhandel i samma lokaler.

Villan från sydväst. Kortet är skrivet i februari 1903. Också detta kort från en stor vykortspröducent – Sylve Norrby's Bokhandel, som även den finns kvar idag.

Vykort var i början av 1900-talet normalt inga semesterhälsningar utan skickades för gratulationer och allmän korrespondens. Eftersom portot för vykort (fem öre) var lägre än för brev (tio öre), blev det billigare med vykort. Själva vykortet kostade bara ett par ören på den tiden.

I och med att familjen Bernadotte överlät Fridhem till KFUM 1927, omvandlades området till en semesteranläggning i första hand för familjer med KFUM/KFUK-anknytning.

Sommargästerna på den tiden skrev ofta en vykortshälsning till vänner och bekanta. Man ville ju "skryta" att man var på Gotlandssemester. För detta ändamål kom en hel rad vykort med olika motiv från Fridhem.

Ett sommarhälsningskort med motiv från Grindstugan. Innehållet i vykortshälsningen är tidstypisk. "Fridhem d 10/7-30. Ni får ha en liten hälsning från mig innan ni går på semester. Här ser ni den lilla villa vi bebor. Ser den inte trevlig ut? Jag har gjort ett kryss för rummet jag bor i. Här är härligt o solen skiner så vackert idag. Hoppas det är lika vackert i Gbg. Hjärtliga hälsningar Anna". Lägga märke till krysset vid det högra fönstret.

Ett kort med tamligen intetsägande motiv skickat den 9:e juli 1929 till Fröken Hellny Swanborg i Ronneby. "Fridhem den 9 juli 1929. Hej Helny! Här är jag nu efter den värsta sjöresa jag varit med om. 58 st sjösjuka. 2 slapp ifrån och bland dessa lyckliga var jag. Här är hemskt ruskigt väder men hoppas det blir bättre. Hj hälsn Sigge."

Tre kort med motiv från vattenfallet och Nygårdsbäcken. De två första är från tidigt 1900-tal när det fanns mycket liten lövskogsvegetation i området.

Kortet till vänster är från J. Ridelius, Bokhandel, Visby. Det var den tredje stora vykortssproducenten i Visby. Företaget startades 1841 som länebibliotek. J Ridelius övertog 1907 och började med papper och konsthandel inklusive vykortproduktion. Även detta företag finns kvar idag men sysslar enbart med inramningar.

Två interiörbilder. Sällsapsrummet och Matsalen. Bilderna är troligen från 40- eller 50-talet.

I början av 1960-talet kom vykort i storlek A6 oftast i färg. Här kan man se villans färgsättningar vid olika tidpunkter. Nedanstående bilder är från 1966 respektive 1986. Bild 16 och 17

Några ytterligare bilder från olika delar av Fridhem från 40- och 50 talet. Stallet (här benämnt Konferensbyggnaden), Utsikt mot Höglint, Kaffestugan samt Sjöstugan med gäster.

Dagens Bed & Breakfast-besökare på Fridhem skickar troligen inte så många vykort. Det blir nog bilder tagna med mobilkameran och skickade via Internet.

Urban Bokén
urban.boken@gmail.com
Sommargotläkning vid Fridhemsviken sedan snart 50 år, övervintrar i Västerås.
Samlar vykort från Gotland med fokus på Västerhejde.

Ett ljus i natten

Text och foto Olof Persson

Den som tar en sen promenad en sommarkväll från Fridhems kaffestuga längs Fridhemsvägen kan se ett konstigt, blåaktigt sken i kanten av en dunge ovanför husen närmast vägen.

På lite håll ser det nästan lite överjordiskt ut, ett starkt blåaktigt sken som underifrån lyser upp trädens grenverk. Går man lite närmare ser man att det är en stark lampa som hänger invid ett lakan som till synes hänger på tork. Vågar man sig ännu närmare så hittar man förmodligen

författaren till denna artikel sittande invid lakanet.

Som naturtokig biolog med en förkärlek för insekter finns saker att upptäcka överallt.

FÖR SNART ETT DECENNIUM SEDAN BESÖKTE JAG FRIDHEMSVIKEN

för första gången som gäst i min sambos föräldrars sommarstuga. Snart insåg jag att naturen i och kring viken är speciell och under de första somrarna spenderade jag dagarna med att leta kryp vid tomt, i klintbranterna ner mot viken och i skogarna mot Tofta skjutfält.

DET FÖRSTA LJUSET

De där första åren hittade jag många speciella arter, särskilt i klintbranterna där kallt, kalkrikt vatten sipprar ut. Men sommaren 2018 tog jag en stark kvicksilverlampa med hemifrån och tände det där blå ljuset bakom stugan för första gången.

Under några ganska svala nätter i slutet av juli dök ungefär hundra arter fjärilar upp på lakanet. För det är just det lakanet är till för; att locka till sig nattflygande insekter, främst fjärilar. Jag fick blodad tand och återkom i början av juli 2019.

FJÄRILSTURISTER

Redan första natten dök en gulaktig fjäril upp, som jag inte kände igen

GLIMROTSFLYET, en av Fridhemsvikens finesser.

Efter lite efterforskande visade det sig vara ett GLIMROTSFLY (Conisania luteago), som sågs första gången 2004 i Sverige (också då på Gotland). Mitt fynd var ungefär det tionde i ordningen. Morgonen därpå fick jag samtal från två fjärilsintresserade i Kalmar som sett min rapport och var på väg till Gotland!

Innan kvällen var över hade fyra personer gästat viken och alla hade fått se fjärilen på nytt. Sedan dess har arten spridit sig i sydöstra Sverige och finns nu både på Öland och fastlandet. Den där andra sommaren ökade

MINDRE ROSENVECKLARE, en liten fjäril som förutom att den är vackert tecknad också visar en ganska vanlig form av kamuouflage. Den ser helt enkelt ut som en liten fågelskit för att slippa bli uppäten!

antalet arter till knappt 300 och på den vägen har det fortsatt. Efter sommaren 2022 är antalet fjärilsarter som landat på lakanet knappt 500!

Av dessa är minst ett tjugotal upptagna på den nationella rödlistan, alltså arter som på något sätt är hotade eller minskar i landet.

GULKANTAD SAMMETSLÖPARE och STRANDNATTLÖPARE, två sällsynta jordlöpare som trivs i det kalla vattnet som sipprar ut i Fridhemsvikens klintbranter.

STORT OCH SMÅTT

När man spenderar en kväll och natt invid ett upplyst lakan finns oftast mycket att kika på. Men inte alla varelser som gästar duken är stora och färggranna. Tvärt om är de flesta små och vid en första anblick rätt oansenliga. Men när man kikar närmare inser man att också de allra minsta ofta är otroligt intrikat tecknade och mönstrade. Några gånger varje natt brukar nattens giganter dyka upp, svärmarna.

Störst av dem alla är Ligustersvärmaren.

LIGUSTERSVÄRMAREN når en vingbredd på närmare 13 centimeter och är en av våra största insekter.

Kanske har ni sett dessa maffiga fjärilar när de letar föda på växter i trädgården på kvällen. De står då still framför blommorna likt kolibrier och sticker in sin långa tunga för att suga i sig nektarn.

MÅNGFALD PÅ MÅNGA SÄTT

Hur kommer det sig då att så många arter trivs vid Fridhems-viken? Man ska komma ihåg att mina lyskvällar endast utspelar sig någon enstaka vecka per sommar. Hade säsongen varit längre hade långt fler arter dykt upp. Men Fridhem ÄR speciellt. Här möts många olika miljöer och ger därför många arter förutsättningar att trivas. Tall- och granskog möter trädgårdar, rika lövskogar, torrängar, havsstrand, klintbranter och på lite längre avstånd också bäckmiljöer och alvar.

I ett nationellt perspektiv är nog klintbranterna de mest unika. Tar man med pannlampan en kväll och strosar

längs Fridhemsvikens strand så ska man passa på att kika där det tränger ut vatten ur branten. Två skalbaggar är särskilt vanliga, strandnattlöpare och gulkantad sammetslöpare. Båda är sällsynta i landet i övrigt och lever som rovdjur i mossan i det kalla, utsipprande vattnet.

SOMRAR SOM KOMMER

Längst in i viken finns en allmänning invid vägen. Här hittar man en ganska typisk gotländsk torräng med gott om blommor sommartid.

Under sensommaren syns framför allt väddklintens stora, magentafärgade blomkorgar. Har man ögonen med sig hittar man många insekter som suger nektar i blommorna. Åtminstone två av dessa, Thomsonkägelbiet

Fridhemsvikens allmänning med blommade väddklint och de riktiga exklusiviteterna GRÄSHOPPSSTEKEL och THOMSONKÄGELBI.

och Gräshoppstekeln, finns i Sverige bara på Gotland och den förra av dem endast här i hela Europa!

Allmänningen är en plats jag verkligen ser fram emot att besöka igen, nästa sommar. Det ska bli spännande att följa alla varelserna i blommorna och också den stora kolonin av gräshoppsteklar som finns i en av sandhögarna. Kanske blir de fler?

OCH SKULLE NI AV NÅGON ANLEDNING SE DET DÄR BLÅ LJUSET NÅGON KVÄLL, TVEKA INTE ATT KOMMA FRAM OCH TA EN TITT!

Man vet aldrig vad som har landat på lakanet...

TIPS!

Är du intresserad av vilka kryp eller andra växter och djur som har setts i Fridhemsviken eller någon annanstans?

På www.artportalen.se finns mängder med observationer inmatade och allt är sökbar. Oftast rapporterar jag direkt från fjärilslakanet och då finns uppgifterna nästan i realtid på hemsidan!

Olof Persson
olof.n.persson@gmail.com

Wildswinet i Westerhejde.

Det är alltid roligt när det ramlar in spontana bidrag till Krönikan. Då och då brukar det komma gamla tidningsurklipp från Bosse Svensson, även kallad Sionbosse. Den här gången har han grävt djupt, till 1837 och en artikel i Wisby Weckoblad den 2 juni.

Texten är tryckt i frakturstil och börjar så här:

För att det ska bli mer läsbart (nåja!) återger vi det skräckinjagande och högtravande innehållet på ett mer bekant vis. Håll till godo!

Wildswinet i Westerhejde.

I en skog längs hafskusten i Westerhejde Socken på Gottland wistas för det närwarande ett Wildswin, det största och grymmaste historien wet omtala. Ehuru födt och uppamadt inom det borgerliga samhällskicket sömedelst drank och andra civilisationens produkter, har likwäl detta wilddjur, efter ett språkligt eremitliv i skogen, såwäl till kroppsformer som sinnelag, uppnått en så storartad wildhet, att blotta tanken derpå utgör en fara för hela neyden. Dess längd och högd, mätta med ögonmått, skola wara ofantliga, färgen gulgrå, och blicken af en så fasawäckande beskaffenhet, att ännu ingen, utan en rysning genom märg och ben, kunnat blott för ett ögonblick uthärda densamma. Då det under sina ströftåg om nätterna besöker åkerfälten undanröjer det med en förundranswärd lätthet allt som hindrar dess wäg: krossade grunder, nedbrutna gärdesgårdar, kullslagne plank, uppgrädda sädesåker utwisa den wäg det framtagat. Folkets klagan är stor och förfräckelsen allmän. Stora och sinnrika iWällningar hafwa blifwit bragta å bane för dess fängande eller dödande, men hittills allt förgäfwer. I början användes skallgång, men besten genombröt linien, och der han framstörtade stupade folket som flugor, och den som han händel-

I en skog längs hafskusten i Westerhejde Socken på Gottland wistas för det närwarande ett Wildswin, det största och grymmaste historien wet omtala. Ehuru födt och uppamadt inom det borgerliga samhällskicket förmedelst drank och andra civilisationens produkter, har likwäl detta wilddjur, efter ett fyraårigt eremitliv i skogen, såwäl till kroppsformer som sinnelag, uppnått en så storartad wildhet, att blotta tanken derpå utgör en fara för hela neyden.

Dess längd och högd, mätta med ögonmått, skola wara ofantliga, färgen gulgrå, och blicken af en så fasawäckande beskaffenhet, att ännu ingen, utan en rysning genom märg och ben, kunnat blott för ett ögonblick uthärda densamma.

Då det under sina ströftåg om nätterna besöker åkerfälten undanröjer det med en förundranswärd lätthet allt som hindrar dess wäg; krossade grunder, nedbrutna gärdesgårdar, kullslagne plank, uppgrädda sädesåkrar utwisa den wäg det framtagat.

Folkets klagan är stor och förskräckelsen allmän. Stora och sinnrika tillställningar hafwa bliwit bragta å bane för dess infängande eller dödande, men hittills allt förgäfwer. I början användes skallgång, men besten genombröt linien, och der han framstörtade stupade folket som flugor, och den som han händel-

sewis råkade widröra behöfde en god stunds besinning för att återkomma till den öfwertygelsen att han ännu befann sig bland de lefwandes antal.

Sedan försökte man att knipa honom i Wargsax, men äfwen detta allwarsamma instrument förmådde icke mer än att blott tillfoga honom en lindrig kontusion öfwer näsbenet.

Och då mångfalldiga försök redan wisat ömöjligheten af att fälla wilddjuret med handgewär, har man föreslagit att angripa det med en afdelning af 12-pundiga batteriet, men då äfwen detta förslag blifwit utan åsyftad werkan, återstår intet annat än, att, i mänsklighetens namn, anropa alla ridderligt sinnade och behjertade äfwentyrare inom Skandinaviens landamären, att samlas liksom till ett nytt korståg, mot öfwerwäld, oordningar och orättwisor.

I forna dar utgjorde wildswinsjagt ett favoritnöje för furstliga personer och Riddersmän, då Wildswinen jagades med björnhundar och dödades med spjut. Ett sådant Riddarspel står nu här till buds och i våra fredliga och bragdlösa dar torde ett sådant äfwentyr komma att mången meritförteckning intaga en ganska lysande plats, oberäknadt tillfredsställelsen, att i likhet med Herkules och andra heroer hafwa bidragit till menskoslägtets emancipation

Då det i följd af wad wi här haft

tillfälle att anföra icke kan slå fel att ju det mernämnde wildswinet står under trollwerldens inflytelse, så bör för dem, som från fasta landet skulle önska att mot wilddjuret försöka sin lycka, och i detta afseende komma att göra en färd på ångfartyget Gottland, denna tour blifwa få mycket angenämare och äfwentyrsrika, som detta ångfartyg, i likhet med Skeppet Ergo och Frithiofs Elida, obestriddligt synes stå under demoniska wäsens uppmärksamhet och styrsel.

Dessutom är det unga Gottlands likhet med vårt gamla fornbragdrika Gottland ganska påtaglig; det gamla Gottlands uppstigande från hafsbotten är allmänt känt; det ungas oupphörliga sträfwan att besöka sitt fädernehem ligger för en dag, ty den unga tiden har icke sällan för sed att sluta der den gamla börjat.

Likwäl skiljas de lätt derigenom att det gamla Gottland alltid står, medan det unga går, så t ex står det gamla Gottland på en ruin, medan det unga går på ruin; det gamla står säkert på grund, och det unga går säkert på grund, det gamla står alltid för wind och wäg, då deremot det unga alltid går för wind och wäg, o s w.

Den klassiska fornwerldens episka skådespel är således färdigt att åter börjas, man införväntar blott – hjeltarnas ankomst.

Vad döljer sig bakom namnen

Text Ingemar Gottberg
(Barn-barns-barn till Johan och Sofia)

I Västerhejdekrönikan berättas att man har dokumenterat gravar-stenar/vårdar på kyrkans begravningsplats. Där finns tre stenar från Gottberg-släkten, vår farfars-far och -mor, samt två av deras söner och barn-barn.

Här är sitter Johan och Sofia Gottberg på nedre raden med Gustaf och systrarna Anna och Hanna. I bakre raden längst till höger står Lars. Bredvid honom står Ruth, Johan och tvillingbrodern Sven längst till vänster. Barnen Johan och Hanna har återvänt från östra USA 1901 och 1902.

JOHAN GOTTBORG OCH HANS MAKA SOFIA GOTTBORG F. BOLIN

Den första stenen visar farfarsfar, folkskoleläraren i Eksta Johan Gottberg, född 12/6 1834 som yngsta barn till bonden, fjärdingsmannen och korpralen vid Gotlands Nationalbeväring Thomas Gottberg och hans hustru Helena Pehrsson på Skradarve gård i Väte.

1849-04-09

KONFIRMERAS JOHAN

och 1/2 1850 skrivs han in vid folkskoleseminariet i Visby, varifrån han examineras 26/6 1854.

DEN ANDRA STENEN
ÄR GRAV FÖR SONEN GUSTAF ANDREAS, som föddes 26/5 1868 i Eksta och gick bort 23/11 1918 i Västerhejde i spanskan. Han etablerade sig som lantbrukare och innehade flera gårdar, Snäckarve, Forsa, Kube och Suderbys. Han gifter sig 28/11 1905 med Ida Engelke, syster till Karl Engelke, disponent för Gotlands Mejeri i Visby. De fick fem barn, varav två gick bort som små vid 6 och 4 års ålder. De är också begravda här.

LARS GOTTBORG OCH HANS MAKA ANNA-LISA BANK OCH BARNEN RUTH OCH IVAR

Den tredje stenen är grav för sonen Lars, född 11/3 1880 i Eksta. Han var tvilling med brodern Sven.

SVEN BLEV STATIONSINSPEKTOR VID GOTLANDS JÄRNVÄG I BARLINGBO.

Lars arrenderade kaplansgården Sigreifs i Västerhejde och bedrev hönseri.

Johan och Sofia bodde efter Johans pensionering 1890 hos sonen Lars i Västerhejde eller hos sonen Johan, född 1873, boende i Kolsva/Hallstahammar, men också hos Gustaf på Kube. När Johan fyllde 70 år 12/6 1904 samlades alla barnen för att fira tillsammans med hela familjen.

JOHAN ELEV OCH SEDAN VIKARIERANDE LÄRARE VID FOLKSKOLESEMINARIET

på Färö, Väte, Eksta och Ruthe.

1861 kallas han till ordinarie lärare vid Eksta folkskola på prästgårdens grund.

Under hösten 1861 flyttar demoiselle Maria Sofia Bolin, född 14/1 1841, till Eksta prästgård från Stenkyrka prästgård. Sofia är yngsta barn till kyrkohedern Jacob Bolin (präst-släkten Bolin) i Vänge kyrka.

EKSTA PRÄSTGÅRD

LÄRARBOSTADEN I EKSTA

1865 gifter sig Johan och Sofia och de flyttar in i läraryrkestaden i Eksta. De får mellan åren 1866 och 1882 åtta barn.

HÄR VILAR SIG JOHAN OCH SOFIA PÅ VERANDAN till kaplansgården i Västerhejde omkring 1908 hos sonen Lars. Johan gick bort 28/12 1910, och Sofia 27/3 1915 här i Västerhejde.

LARS GIFTER SIG MED ANNA LISA BANK 19/11 1911. HON VAR FÖDD 19/11 1891 I SVÄRTA I SÖRMLAND.

Hon blev småskole-lärarinna i Västerhejde. De fick 3 barn, Rut 1913, Sören 1914 och Ivar 1917. Rut och Ivar är också begravda här.

Sören blev lärare och var verksam på Gotland under andra världskriget. Under denna tid skrev han för hand boken "Västerhejde - en sockenbeskrivning", vilken bok hembygdsföreningen så förtjänstfullt har renskrivit och publicerat under 2016. Sören blev sedermera skolrektor i Mariefred.

Släpp knuttarna loss, det är vår...

Text Amelie Odh. Foto Torsten Kvarnsmyr

Det är årets kanske första vårdag.
Solen skiner, några blåsippor blommar på tomten till gamla fattigstugan
som numera är Gotlands Motorcykelklubbs klubblokal.

På tomten uppfördes 1875 en fattigstuga av Västerhejde Skyddsförening, som prinsessan Eugenie instiftade 1864. Det gjordes en ny senare på samma tomt som var i bruk i Stenkumla kommun som ålderdomshem till 1936. Vid kommunsammanslagningen 1971 stod den tom och Erik Tofta Johansson, som var en ledarfigur i GMCK som startades 1967, höll sig framme och såg till att klubben till en början fick hyra stugan billigt mot att den rustades upp. Den övertogs senare av GMCK och FMCK (Frivilliga Motorcykelkåren). Stugan och några mindre hus på tomten, däribland en vededad bastu, som är en central samlingspunkt i föreningen, ligger i en vacker glänta i skogen längs en smal skogsväg söder om Västerhejde kyrka. I närheten ligger några andra hus.

ETT SÅKERT VÅRTECKEN

är ju att motorcyklisterna tar fram sina bågar och

just denna lördag kommer några hit för att basta och träffa oss och berätta om föreningen. Det är Kaj Boström, ordf., Lennart Karlsson och Svante Ekvall, sekreterare och bastuansvarig. GMCK är en intresseförening för motorcykel-fantaster och fungerar som en kamratförening.

KLUBBEN HAR 90 MEDLEMMAR

varav majoriteten är män som har egna hojar. En stor andel har varit med sedan starten 1967 och nyrekryteringen är inte så stor vilket gör att medelåldern nu är ca 65 år.

Föreningen är aktiv inom trial, som är en sport som går ut på att framföra sin cykel i mestadels en kuperad terräng i korta avsnitt på ca 40-50 m utan att sätta ner fötterna, och inom road racing, där Gotland har en stjärna på elitnivå, Jonny Jakobsson, som blev 4 i SM. Road racing görs på bana och går, som det låter ut på att köra fort.

Bastun.
Klubbstugan.
Eugenia Inn.

FÖRENINGEN ANORDNAR GUTETRÄFFEN VARJE ÅR

(ej pandemiären), då motorcyklisterna i hela Sverige bjuds in för samvaro på Gotland. De flesta campar då till en billig penning vid klubblokalen. I år kommer det att erbjudas camping för bikers under hela semesterperioden. Det innebär trevlig samvaro och roliga utflykter i glada vänners lag. På programmet finns utflykt till vernissagen på Vårsalongen i Lärbro och en utflykt till fastlandet vid Kristi himmelsfärds-helgen. De har under 23 år deltagit i GGN (Gotland Grand National) som funktionärer men det samarbetet är avslutat sedan några år och de uttrycker nu, att de njuter med ålderns rätt att följa tävlingen från TV-soffan.

Kaj Boström och
Lennart Karlsson.

FÖRHÅLLET TILL GRANNARNA ÄR GOTT

och dem blir inbjudna till en del trevligheter och är väl införstådda med det oljud de kan erfaras i samband med Guteträffen.

Om någon skulle förknippa motorcyklisterna med Hells angels eller Bandidos, så tipsar Kaj om att de åker i väldigt stora grupper och har sina utmärkande västar på sig och de är inte en del av GMCK. Under vårt samtal om de aktiviteter som funnits under åren så kom Kaj på att jag kunde intervjua en av hans söner som under sin barndom tillbringade en stor del av somrarna vid stugan tillsammans med andra motorcykelfamiljer. När jag pratade i telefon med honom kom vi fram till att han skulle skriva lite om sina minnen från samvaron i klubben utifrån ett barns perspektiv. Så det kommer vi att få läsa i nästa eller nästnasta nummer av krönikan.

Vi tackar för oss och medlemmarna försvinner in i bastun.

Ivar Björkander

Berättat av döttrarna Agneta och Birgitta för Gert Olsson
Den motvillige handelsmannen.

Hans håg stod till vattnet, till havet. Han längtade efter att bli sjöman. Men så blev det inte. Ödet, eller snarare generationernas tryck, ledde in honom i fars och farfars affärsverksamhet. C J Björkander & Son hette företaget som startat 1874, välbekant för de flesta gotlänningar.

Det stora intresset för sjön väcktes redan när han som fyraåring började följa med morfar på hans promenader i hamnen. Intresset växte till sig trots att han vid något tillfälle ramlade i vattnet från en vägbrytare. Sedan, när han blev större, levde han mer eller mindre på hamnen. Han brukade gå upp till lotsutkiken och be att få låna deras roddbåt.

IVAR FICK EN STRÄNG UPPFÖSTRAN.

Som tolvåring skickades han till S:t Sigfrids skolhem för gossar i Växjö.

Några år senare var han elev på Pålmans handelsinstitut i Stockholm för att lära sig bokföring, handelslära och annat som han måste kunna som handelsman.

På 1950-talet hade han inget val, han fick överta familjeföretaget. Det var en så kallad grosshandel med kontor på S:t Hansgatan, alltså bara ett stenkast från Visby hamn. Firman hade ett brett sortiment av varor, allt från "snus till galoscher". Fodervaror, spannmål, bensin, tobak, stövlar var sådant som de tjugo-

talet anställda levererade till beställare på hela ön från magasinet i hamnen. Hamnen med alla sina båtar. Fast Ivar pratade om fartyg, det var bara hans egen lilla segeljolle "Burr" i barndomen som fick kallas båt.

UNDER ALLA ÅR VAR DET LIVET OCH RÖRELSEN I HAMNEN SOM LOCKADE MEST.

Ivars föräldrar ville att han skulle spela piano, men när pianolärarinnan fått hämta honom i hamnen några gånger gav de upp.

Sedan Ivar sålt det gamla familjeföretaget 1980 kunde han ägna så mycket fritid han ville åt sitt intresse. Han flyttade då ut till familjens sommarställe Majbos omedelbart norr om Fridhem. Huset är döpt efter Ivars syster Maj. Han fick då på kuppen en vid utsikt över sjön och farleden där ute vid horisonten.

Han tillbringade mycket tid med sin tubkikare på den inglasade verandan. Han noterade alla fartygsrörelser, ritade av skorstenar, rapporterade sina iakttagelser till Sjöbevakningen i stan. Ivar höll tät kontakt med grabbarna där. Varje morgon klockan sex ringde han upp dem och önskade "God morgon" och klockan 21 var det samma kontakt och "God natt". Säkert hälsade han också på dem vid sina många och långa promenader på hamnen.

IVAR BJÖRKANDER FÖDDES 1916 OCH GICK UR TIDEN 2003.

Absolut är han mäktigt stolt i sin himmel när han vet att barnbarnet Matti i dag är befälhavare på Destination Gotlands båtar, förlåt! ... fartyg.

Vill du spela Gåfotboll?

Gåfotboll för seniorer vs fotbollsskola för de yngre

Västerhejde Idrottsplats ligger ungefär mitt i Västerhejde. Här huserar vi, IFK Visby. Det spelas fotboll på IP och i Änget och inne i Södervärnshallen tränar bordtennissgängen. Vi är stolta och glada att vara en breddförening med c:a 500 medlemmar mellan åldrarna 6 och 70 år.

Nu utökar vi vår verksamhet med GÅFOTBOLL för 60+ år

Gåfotboll är precis vad det låter som, fotboll där du går istället för att springa. Det är jobbigare än du tror och bra mycket roligare än du anar. Syftet är att ge möjligheten för alla att ta del av det fantastiska med fotbollen; gemenskapen, glädjen, rörelse och lagspelet. Gåfotboll kan utövas i alla åldrar och tidigare erfarenhet av fotboll behövs inte för att komma igång.

Mötesplats också för seniorer

Vi i IFK ser gärna att klubbstugan nyttjas på dagtid för att bli en mötesplats också för seniorer, där man träffas, fikar, spelar fotboll, pingis och andra aktiviteter tillsammans. Vill man engagera sig mer i föreningen finns det alla möjligheter, vi medlemmar hjälps åt att coacha ungdomar, sköta anläggningen, jobba i kioskerna med mera. Det är bara roligt om vi blir fler som hjälps åt.

**Vill du veta mer?
Välkommen till klubbstugan
tisdagen den 11 maj kl. 15.00
för en träff med fika
Frågor: info@ifkvisby.se**

Med gemensamma krafter utvecklar vi IFK Visby. Att bidra med sin tid, glädje och engagemang visar att du har vårt föreningstänk - Alla tillsammans. Som medlem i föreningen är du med och påverkar föreningens framtid. Stort som smått – alla behövs i vår ideella förening. Varmt välkommen.

Elis Anderssons hus

Text Gert Olsson

Ett av Hembygdsföreningens viktiga uppdrag är att förvalta dokument, till exempel foton, som skildrar svunna miljöer. Samtidigt måste man också vara vaksam på samtiden och dokumentera sådant som kan vara borta fortare än man anat.

Vårt fotoarkiv har efterlyst bilder på det hus som revs för att ge plats åt radhusen i Vibble, i det kvarter som omges av Snidaregatan, Vävaregatan, Svarvaregatan och Drejaregatan. Alla tomterna i detta kvarter bildades en gång genom avstyckning och försäljning av den fastighet som ägdes av Elis Andersson. Elis och hans fru Tyra hade bedrivit jordbruk i Hejde och flyttade därifrån till Vibble när de köpt sitt stora hus av en man vid namn Granqvist. Denne Granqvist ägde hela kvarteret men det var Elis Andersson som gav plats åt ytterligare fyra fastigheter på området.

Det hade hittills inte lyckats oss att komma över några foton som visar hur Elis' och Tyras hus såg ut, men lösningen visade sig finnas närmare än vi anat. Grannen Christina Ahrling har hela sitt liv bott på andra sidan Snidaregatan, och med Christinas dotter Janes hjälp hittades bilder på huset.

Vi kan nog påstå att de är de sista bilderna tagna på huset, de visar nämligen när grävscoptan är i full fart att rasera huset för att de plats åt de nuvarande radhusen byggda 1993.

HEMBYGDSFÖRENINGENS DOKUMENT- OCH FOTOARKIV ÄR RÄTT OMFATTANDE

men långt ifrån fullt. Det finns fortfarande gott om plats för sådant som på ett eller annat sätt skildrar det äldre Västerhejde.

Har du som läser detta sparat på sådant som kan vara intressant för samtid och framtid att ta del av?

HAR DU GAMLA SKOLFOTON? BILDER FRÅN FÖRSVUNNA MILJÖER? BERÄTTELSELLER HÅGKOMSTER FRÅN BARNDOM OCH UPPVÄXT?

Låt oss ta del av det! Vi lånar gärna och skannar dina bilder. Vi lånar gärna och kopierar dina dokument. Vi kommer gärna på besök och lyssnar på dina berättelser. Det kan bli en värdefull insats för nutidens och framtidens förståelse av och kunskap om ett passerat Västerhejde.

VÄLKOMMEN ATT HÖRA AV DIG TILL REDAKTIONEN!

WISBYOST
Lyxa till det ibland
Ostar & delikatesser från Gotland och hela Europa
DELIKATESSESSER • OST • CHARK
WISBYOST
VÄSTERHEJDE
OST • RÖKT & TORKAT KÖTT • DELIKATESSESSER
0498-277275 • WALLÉRS PLATS 4 • WISBYOST.SE

Västerhejde bygdegård

Massor av möjligheter

Lokalen rymmer 150 personer. Det finns ett fullt utrustat kök med porslin, projektor och teaterscen, nyrenoverade toaletter och dusch.

Hyr en utmärkt lokal, på lagom avstånd till Visby. Västerhejde bygdegård passar utmärkt för marknader, loppisar, mässor, utställningar och läger. Det finns gott om parkeringsmöjligheter.

Varmt välkommen!

Boka på www.vasterhejde.nu eller ring 0498-26 42 14

Tänt var det här!

Text och foto Mats-Ola Jespersen
När elektriciteten kom till Västerhejde.

I år vid juletid blir det 101 år sedan det elektriska ljuset kunde tändas för första gången här i socknen. Visserligen många år efter Visby, närmare bestämt 18 år efter stadsborna men ändå i täten för elektricitetens utbredning på landsbygden.

MEST PÅDRIVANDE ATT ELEKTRIFERA VÄSTERHEJDE VAR ÄGAREN AV NYGÅRDS.

Bankdirektör Henric Wiman hade köpt gården 1920 och det var angeläget med ström, i synnerhet för att det fanns många kor att mjölka på gården då.

Han hade långt gångna planer på att ordna med ett eget kraftverk vid Fridhem och för det ändamålet behöves också dammar men det fanns redan vid kvarnen och i anslutning till gården. Egna mindre kraftverk var inte helt ovanliga på den gotländska landsbygden vid den här tiden och fördelarna var uppenbara.

Personen som hade stora planer för hela Gotlands elektrifiering var elverkets chef, ingenjör Max Hepke. Hans storstilade förslag med distribution från Visby till hela mellersta Gotland lades fram för granskning 1921 och han fick omgående uppdrag av drätselkammaren att noga utreda frågan.

BEGREPPET LÅNGBÄNK FANNS INTE VID DEN HÄR TIDEN

så redan i april året efter var utredning klar och i maj fanns ett beslut om att påbörja "den lilla elektrifieringen". Den innebar utbyggnad av stadens ledningsnät till Västerhejde, Österby i stadens utkant samt till Hästnäs. Ingenjör Hepkes förslag hade förstas föregåtts av en intresseanmälan från boende på dessa platser och den som önskade ett abonnemang fick skriva under en förbindelse.

Förbindelse för abonnemang å elektrisk ström.

Under förutskickning av Skattekontoret i Visby betalas genom Visby stads elskattverk ett utlägg för elskatt för den drätselkammaren i Visby, från riksdagen till Söderby i Västerhejde samt från Visby till Österby, förbindelse underskrivad sig att så snart denna anläggning kommer till stånd och är färdig för strömförans utskottet installera ledning för elektrisk ström i sin fastighet och använda densamma för betydningsfull och nödvändig i närliggande omfattning:

Drätselkammaren eller fastighetsägaren	Behov av ström	Behov av betydningsfull
Henric Wiman	3	6

Kallund, den 16. mars 1922.
Henric Wiman
L. Söderman

I VÄSTERHEJDE SKREVS 45 FÖRBINDELSER UNDER 1922

varav här kan nämnas den stora gården Suderbys som önskade ström till 35 lampor i bostaden och ytterligare 15 i stall och ladugård. Bland övriga förbindelser hittas även järnvägen, skolan och barnhemmet Fridtorp.

De flesta är försiktiga och kostar endast på sig ett fåtal lampor i bostads- huset. Med tanke på priset 50 öre per kilowattimme var det inte så konstigt. Ni som tycker elen är dyr i dagens läge kan ju jämföra. 50 öre 1922 motsvarar 15,50 kronor idag! Sedan måste ju förstas även armatur och glödlampor införskaffas.

Priset avskräckte väldigt många och området kring Ygne kan tjäna som exempel, om avståndet till nätet var mer än 50 meter fick familjerna själva bekosta servisleddningarna och stolparna. Det dröjde 30 år till innan strömmen kom till Ygne och då i samband med kraftverksbygget.

STRÖMMEN ÖPPNADE STORA AFFÄRSMÖJLIGHETER

och det fanns många jobb på gårdarna som underlättades med elmotorerna som nu började säljas. Redan 1923 var således ASEA vid Nygårds och demonstrerade nymodigheterna för allmänheten.

Något elstöd fanns inte på 20 talet och då som nu släpade många fakturor efter. Detta var förstas ett aber för elverket som hotade med avstängning om inte pengarna kom in. Att koppla på igen medförde en avgift å tre kronor. Problemet med obetalda fakturor löstes delvis med särskilda mätare som ma-

VISBY STADS ELVERK
KONTOR: SÖDERVÄG 5
TEL. 110

DATUM	STÄLLNING	RIKTLINJAD
1922	3593	325
1922	3594	320
1922	4088	620

Tabellen är Elverkets egendom. Läs således tabellen varus kvar vid avlymning.
Flyttning anmäles till kontoret, skriftligen eller pr tel. Företagare som underkänner att anmäla avlymning, står i ansvar för av. förbrukning även efter avlymning.
Indikatorer å. strömmens riktnings
Någon

Styckpris, kallund.
MÄTARE:
Typ 11.5
Amp. 3.5

tades med mynt. Ville man ha lyse fick man alltså ha tillgång till mynt. Jag tror inte det skulle funka i dagens läge!

Vad säger försäkringsbolaget om den här installationen? Bilden visar interiör från Båtsmantorpet mittemot smedjan som fick elektriskt ljus 1922

Så här kan ett elskåp också se ut.

KÄLLOR:

Boken "Elektricitet på Gotland" av Torgny Rosvall
Artikel i krönikan 1989 skriven av Eva Brindt
Samtal med Sören Wiman, Nils Malmqvist och Inge Magnusson.

Noggrann avläsning.
Vid den här tiden på 50 talet kostade varje kWh 9 öre eller motsvarande 1,98 kronor idag.

Mäklare med lokalkänsla

Jessica Hallgren är en Västerhejdespecialist

Jessica har mer än tio års erfarenhet av yrket som fastighetsmäklare. 2016 kom hon till Gotland och sedan 2017 ingår hon i Visbymäklarnas personalstyrka, där hon är mycket uppskattad av både kunder och kollegor. Hon är en lugn, men samtidigt engagerad person som fokuserar på att lyssna. – Visst kan mäklaryrket vara krävande, men jag gillar det verkligen. Jag träffar människor med olika bakgrund i olika åldrar och hjälper dem med något av det viktigaste som finns: deras boende. Alla har sina skäl till att sälja eller köpa ett boende. Det gäller att kunna lyssna och sätta sig in i människors olika situationer, berättar hon.

Västerhejde – ett speciellt område

Jessica har förmedlat hus och lägenheter över hela Gotland. Både små och stora bostäder, nyproducerade lägenheter och äldre fastigheter med patina. Det är en blandning som ger både variation och erfarenhet. Tittar man närmare på de olika områdena på ön är det ändå ett som sticker ut lite extra: Västerhejde socken. Under 2022 sålde Jessica hela sex bostäder i Västerhejde, tre lägenheter och 3 fastigheter. Det beror till viss del på sammanträffanden, men framför allt att en lyckad föräljning som lett till fler uppdrag.

En nöjd kund ger energi

Jessicas bakgrund inom hotell och restaurang har bidragit till hennes övertygelse om hur viktigt det är med god service och att behandla alla med respekt och att alltid ha sin gäst eller kund i centrum. Ordet "hjälpa" är centralt för Jessica. Hon återkommer ofta till hur viktigt det är att vara tydlig och att få sina uppdragsgivare att känna sig trygga. – När jag känner att min kund är nöjd och att vi haft en bra dialog så är det här jobbet precis så bra man kan tänka sig, säger Jessica.

Fristående ger fördelar

Visbymäklarna är ett fristående mäklaröretag, utanför de stora mäklarkedjorna, vilket ger stora fördelar – speciellt på Gotland, där det är relativt tätt mellan mäklaröretagen. – Det är mycket positivt att vi har fria tyglar och inte behöva vara låst eller begränsad av en kedjas speciella villkor. När jag träffade Jörgen och Anders på Visbymäklarna kände jag ganska omgående att vi delade samma värderingar, hade en liknande syn på yrket och hur kvaliteten på mäklartjänsten ska vara. – Och efter många år på Gotland kan jag nu geografin och förutsättningarna, avslutar Jessica med ett smittande leende.

visbymäklarna

ÖSTERVÄG 15, 621 45 VISBY
TEL. 0498-20 88 90
WWW.VISBYMAKLARNA.SE

Vem var Edward?

Text och foto Gert Olsson samt bilder från arkivet.

När Eva Ekström och hennes bror Börje skulle bygga sina hus på var sin tomt vid Hallbros nära Ygnevägen var problemet att det inte fanns någon väg in dit. Inte ens ett par hjulspår. Det ordnade sig förstås av sig själv när byggtrafiken startade.

Deras hus stod färdiga 1982 på mark som köpts loss från släkten. Morfar Edward Swebilius hade, enligt uppgift, tillsammans med sin bror Adolf byggt sitt eget hus en bit bort 1907 och använde jordbruksmarken där omkring för sina odlingar.

PÅ SJÄLVA JULAFTON 1912 GIFTE EDWARD SIG MED SIN AUGUSTA

som faktiskt var född så långt bort som i San Francisco. Edward var inte bara bonde, han fiskade också och han var snickare. Han föddes 1885 på Lilla Kuse, bara ett stenkast bort. Edward bodde och verkade i Västerhejde i hela sitt liv, till sin bortgång 1947.

SLÄKTEN SWEBILIUS HAR SINA RÖTTER I VÄRMLAND.

Den har spårats till Svennbyn i Silleruds socken där bonden Jöran bodde på 1500-talet. Men redan 1665 dyker namnet upp i gamla handlingar på Gotland, då i form av en Lars Jöransson Swebilius som var notarie vid Gotlands södra häradsrätt. Det finns dessutom både tullförvaltare och borgmästare i släkten och längre fram mot våra dagar dyker en viss Evert Taube upp i den omfattande släktförteckningen.

NÄR EVAS OCH BÖRJES HUS STOD FÄRDIGA

och det faktiskt också ledde en körväg in dit fick de en förfrågan om ett lämpligt namn på deras lilla vägstup, det finns inga andra fastigheter där.

Eftersom deras hus ligger på mark som morfar Edward brukat och livnärt sig av föll det sig naturligt att vägen skulle heta "Edwards väg". Stavat med "w". Det är osäkert hur han skrev själv, men på familjegraven vid Västerhejde kyrka är det vanligt enkelt "v". Eva bor kvar i sitt hus medan Börje har valt att på senare tid flytta till Visby.

Krönikan har försökt hitta ett porträtt på Edward Swebilius, men det sades om honom att blev väldigt

obekvämt när en kamera dök upp. Ändå kan vi presentera en bild där han knogar bakom häst och plog samt ett ungdomsfoto, Edward står som nummer två från vänster, på grupp bilden

BLAND EDWARDS EFTERLÄMNAD ARVEGODS HITTADES BLAND ANNAT EN "SLAKTLICENS".

Det var ett tillstånd man måste ha under krisären vid andra världskriget. Man fick inte utan tillåtelse ens slakta egenuppfödda djur för husbehov. Man sökte licensen hos den lokala kristidsnämnden. I Edwards fall handlade det säkerligen om att slakta julgrisen, dateringen 17/12 1943 skvallrar om detta, och tillståndet gällde bara för en vecka.

ATT DET INTE ALLTID VAR SÅ ENKELT ATT FÅ SLAKTLICENS VITTNAR NEDANSTÄENDE HISTORIA OM.

Observera! Den har inget med Edward Swebilius att göra. Den handlar om en tornedalings besök hos kristidsnämnden:

- Jo, te var så att jak har en kris och nu måst jak ha en licens av han att jak får lakta krisen.
- Nej, det går inte.
- Men jak måst ju lakta krisen!
- Absolut uteslutet!
- Men om ja får en licens av han så ska han få en höna av mej!
- Var har ni licens ifrån att slakta hönan?
- Jo, te var så att hönan sälvdog å vi törns inte äta den själva!

Fanns det statare i Västerhejde?

Text Gunnel Fransson efter samtal med Margit Gunnarsson, Sören och Claes Wiman.

Jag har alltid hört att det inte har funnits några statare på Gotland. Här var det bara fria bönder. Men det visar sig vara helt fel. I husförhörslängderna från de stora gårdarna på Gotland står många titulerade som statare i mitten av 1800-talet till omkring 1930. Efter att ha hört Christina Ahrlings berättelse, här intill om sina farföräldrar, blev jag nyfiken på statarväsendet i allmänhet och dess spår i Västerhejde.

Historien är i korthet den här: En stor del av Sveriges befolkning var på 1700- och 1800-talet ofattigt fattiga. Sverige var ett utvecklade land långt in på 1800-talet. På grund av "freden, vaccinet och potäterna" sjönk dödligheten och befolkningen ökade snabbare än vad näringslivet hann utvecklas. Detta märktes främst på landsbygden där det blev svårare att förvärva småjordbruk. Tidigare hade det funnits jordtorp, arrendejordbruk till en större gård, där arrendet betalades genom dagsverken. Men när godsägarna upptäckte att det var lönande att odla mer spannmål och föda upp djur, såg de till att få tillbaka sin jord. De märkte också att det var mer lönsamt att anställa arbetare som bodde på gården och kunde utföra allehanda sysslor. Så uppstod statarklassen och statarlängorna.

STATARKLASSEN I SVERIGE VÄXTE FRAM UR DET GAMLA NATURAHUSÄLLANDE SAMHÄLLET DJUP

Starnas ställning reglerades genom legostadgan som starkt begränsade den personliga friheten. Statarnas lön betalades ut in natura, stat, vilket betydde att de som betalning fick husrum och en uppgjord del i det som gården gav. De anställdes på ett år och arbetade alla dagar utom en oavlönad vecka i slutet av oktober, slankveckan, när arbetarna fick möjlighet att söka nytt arbete. Husbondens åtaganden var inte mer reglerat än att han skulle "ha viss vårdnad" om sitt tjänstehjon och det betydde att livet kunde se helt olika ut för statarfamiljerna.

Ganska snart övergick anställningen av enstaka statare till att gälla enbart arbetare med familj. När kobesättningsarna ökade behövdes det mjölkerskor vilket blev statarhustruns uppgift. Att ha

många barn kunde vara en överlevnadsfråga. Fler kunde arbeta men då krävdes det också mer mat. "Husrum" var oftast bara ett rum och kök utan några bekvämligheter, dragigt och kallt under den kalla årstiden.

Överbefolkningen och fattigdomen gjorde att många emigrerade till Amerika. Det gjorde inte statarna. De kunde inte samla ihop till en amerikabiljett av sin "stat". Däremot "emigrerade" en del till Gotland. Det hände att gårdarna annonserade efter mjölkerskor, vilket kan ha fört Hilda, i Christinas berättelse, hit. Legostadgan avskaffades inte förrän 1926. Efter mångåriga politiska diskussioner avskaffades också statarsystemet. Beslutet togs år 1944 och trädde i laga kraft året därpå.

STATARE I VÄSTERHEJDE

De tre stora gårdarna i Västerhejde hade statare under slutet av 1800-talet och en bit in på 1900-talet. Det vittnar de äldste i socknen om, som fått det berättat från sina föräldrar. I husförhörslängderna från 1930 finns "titlar" som statare eller statkarl antecknade för Suderbys, Nygårds och Stenstugu gårdar. Senare ändrades tituleringen till "lantarbetare", vilket kan ha berott på att arbetarna började organisera sig men också för att "statare" blev ett nedsättande ord.

Nygårds gård besöktes under 30-talet

av Gunnar Sträng, socialdemokrat och ombudsman och senare ordförande i Lantarbetarförbundet. Han cyklade runt och agiterade för att "statarna" skulle skriva på kollektivavtal. Det var nödvändigt för att få till en förändring. Sören Wiman minns när Sträng kom till Nygårds på sin cykel i lappade byxor och frågade efter Sörens far. "Pappa Torsten, låg sjuk, men Gunnar Sträng tyckte att han kunde trava upp och prata med honom på sängkanten, vilket han gjorde. Det blev ett långt samtal. När Sträng kom ner såg han nöjd ut och far min uppskattade besöket och tyckte att Sträng var en redig karl," berättar Sören. Gunnar Sträng blev senare Sveriges finansminister 1955–1976.

SUDERBYS GÅRD HAR HAFT MÅNGA ÄGARE UNDER 18- OCH 1900-TALET.

1858 – 76 ägdes gården av kammaren och kaptenen C A af Forselles. Enligt Bernt Martell var det Forselles som införde statarsystemet i Västerhejde, vilket var vanligt på hans hemgård i närheten av Mariefred. 1870 var 16 torpare och 5 staffamiljer knutna till Suderbys gård. Godsägare Gösta Hult, ägare 1928 – 43, har än idag ryktet om sig att ha varit en svårbonde. Gårdsfolket stannade inte länge.

Stenstugu gård intill Västerhejde kyrka ägdes av jordbrukaren Karl Munthe från 1925 till 1963. Karl var involverad i hypoteksbanken och ägnade mycket tid där. Se vidare berättelsen om Svante och Hilda Sandgren.

Källor:

Sveriges radios förlag 1975; *Statare. Statarklassens historia i ord och bild till 30-årsminnet av sista statarlasset Kämpe Alfred; Trälars Torpare Statare, urval ur noveller och journalistik av Lars Furuland Ivar Lo Johansson, 1937, Statarna, del 1 och 2. Bernt Martell; Suderbys egendom Västerhejde, En gård i förvandling. Anteckningar och ägarelängd.*

Svante och Hilda Sandgren

Text. Gunnel Fransson intervjuar Christina Ahrling den 14/1 2023

Svante Sandgren, 1880 - 1965 och Hilda Sandgren 1884 - 1963 är båda begravda på Västerhejde kyrkogård. Hilda var född i Nybro i Småland och Svante kom från Rute. Hildas bröder for till Amerika men Hilda hade bara råd att ta båten till Gotland. Hon försörjde sig på att plocka sten på norra Gotland. Det var där hon mötte sin Svante. De gifte sig 1907

Husförhörslängder visar att de bodde på flera olika gårdar, bland annat i Stenkumla, innan de på hösten 1924 kom som statarfamilj till Stenstugu gård i Västerhejde. De hade då fem barn och flyttade in i ett rum och kök.

SVANTES TITEL VAR STATARKARL.

Stenstugu gård ägdes 1925 och in på 60-talet av jordbrukaren Karl Magnus Munthe, son till grosshandlare Munthe Visby. Karl Magnus hade stort intresse i Hypoteksbanken och tillbringade mycket av sin tid där. Hans hustru hette Astrid. De hade ord om sig att vara måna om sitt gårdsfolk men levde ett annat liv där gården krävde att det fanns andra som skötte om både odling, djur, tvätt och städning. Stora fester krävde kokarmor, diskerska och serveringsper-

sonal i vita förkläden och kakburkarna skulle vara fulla.

DET FANNS MYCKET ARBETE OCH STATARFAMILJERNA SOM TILLHÖRDE GÅRDEN VAR MÅNGA.

Dagarna var långa. Mjölkerskor och körkarlar skulle upp tidigt och fotogenlamporna lyste sent hos Munthes. Arbetarna skulle alltid finnas till hands. Här bodde Svante och Hilda till 1943. De två yngsta av deras sju barn föddes vid Stenstugu. Hilda hade sångröst och sjöng gärna gamla skillingtryck och låtar av Edvard Persson för barnen.

TIDERNÄ FÖRÄNDRADES I SLUTET AV 30-TALET. SVANTE TITULERADES KÖRKARL och lantarbetare. Hilda kallades husmor.

Lönen in natura kompletterades med en mindre årslön, överenskommet genom kollektivavtal. Drömmen som alla statare hade var att få något eget. Bli fria.

DRÖMMEN BLEV SANN. ÅR 1943 FLYTTADE SVANTE OCH HILDA TILL EGET HUS I VIBBLE.

Det var glest mellan husen på den tiden – rena landet. I deras nybyggda hus fanns inte vatten och avlopp indraget. De hade vedspis inne och dass ute på gården. Tvätta sig gjorde de i en balja i källaren. Höns och en gris hörde till hushållet. Svante fortsatte sitt jobb på Stenstugu gård. För att få pengarna att räcka hade han flera bisysslor. På sin fritid lagade han skor nere i källaren och vid Nygårds fick han ibland sköta om selarna till gårdens hästar

HILDA VAR ENLIGT CHRISTINA EN EKONOMISK SMÅLÄNNING.

Men vad hade hon att välja på? Hon hade alltid måst spara och vända på slantarna. För att få det att gå ihop efter nybygget var hon noga med att få pengar till hushållet. Två av barnen bodde länge på övervåningen och fick betala som man ville varken behålla fadern eller barnet. Barnet var Christina som tack och lov blev välkomnad till farfar Svante och farmor Hilda.

Christina berättar om sin farfar att han var en snäll man. När de andra

skolbarnen fick speciella inneskor köpte Svante skinn som han satte på gamla utslitna sockor, men på gymnastiken fick hon springa barfota. Hilda höll hårt i Christina och hon tyckte att Christina skulle stanna hemma och sköta om dem och inte utbilda sig. Att cykla på dans gick väl an men om Hilda bestämde att Christina skulle vara hemma vid en viss tid gick hon inte att rubba. I stället för att cykla med kompisar tvingades Christina ta sig hem ensam i mörkret.

SÅ SMÅNINGOM FICK CHRISTINA ETT TILLFÄLLIGT JOBB PÅ SMÅBRÖDSBAGERIET

som låg på Vibble gård och ägdes av Ove och Dagmar Kullborg. Där träffade hon Agne Ahrling från Bringes i Norrlanda. Men Hilda ville inte veta av Agne. Han fick inte komma in. Hon tyckte bättre om den smålänning som Christina tidigare hade hängt ihop med. Hjälpen kom från faster Karin i stan dit Christina åkte för att tvätta. Det tog hela helgen, för då passade de unga två på att träffas. Ibland kallade Christina Agne för "smålänningen" för att blidka Hilda.

NÄR HILDA DÖG 1963 SKYNDADE SIG CHRISTINA ATT SÖKA JOBB PÅ LM ERICSSON I STAN.

Agne bytte jobb till ett annat bageri som låg vid Hunnelund. Hos Kullbergs hade han fått 1 krona i timmen men här fick han 3,50. När sen bageriet blev till salu köpte Agne och Christina det. Där driver nu sonen Joakim Västerhejde bageri.

Till en början bodde Agne och Christina med Svante och Hilda, men byggde senare sitt hus på samma tomt, nuvarande Snidaregatan 14. Efter Hildas död bodde farfar Svante kvar och ägnade mycken tid åt att hugga ved. Han var noga med tiden och ville ha frukost prick tio. Om Christina ropade in honom när klockan hade gått över tio svarade han inte. När Christina undrade varför han inte kom in när hon ropade svarade han: "Klockan är ju inte tio!"

SVANTE OCH HILDA OCH FLERA AV DERAS BARN LIGGER BEGRAVDA PÅ VÄSTERHEJDE KYRKGÅRD GANSKA NÄRA VARANDRA.

När Agne dog 2020 fick Christina lova honom att han inte skulle bli begravd i samma grav som Hilda: "Jag orkar inte brottas med Hilda mer," brukade han säga. På hans gravsten står det: Bagaren Agne Ahrling.

På Svantes och Hildas grav finns inga titlar.

Tack till: Christina Ahrling och Ulf Smitterberg, samt Barbro Håkansson.

Här är din kompletta bilskadeverkstad!

Plåt. Plast. Motor. Lack. Glas.

Med över över 30 år i branschen erbjuder vi försäkringsbolag, företag, verkstäder, privatkunder samt offentlig-sektorn, ett snabbt och rationellt arbete med hög auktoriserad kvalitet.

Nu ökar vi effektiviteten ytterligare med vår nya stora bilskadehall.

Boka skadebesiktning.

David Johansson.
Tel: 0498 26 48 74 eller 0735 08 24 34
E-post: david@vasterhejdebilskador.se
Toftavägen 176, 622 61 Visby
info@vasterhejdebilskador.se
www.vasterhejdebilskador.se

Miljövänlig lackverkstad

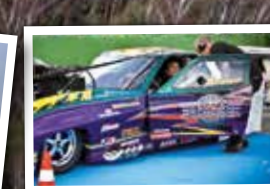
Avancerad plastverkstad

Bilglas och stenskottlagning

Vi lackar inte bara bilar

Bedriver internationell dragracing

VÄSTERHEJDE Bilskador AB

Vibble gård och Vibble kapell

Navet i Stenkumla församling.

Här är det många aktiviteter av olika slag för alla åldrar.

Bland annat firar vi mässa varje onsdag kl. 9.00 och någon form av gudstjänst nästan alla söndagar. Välkommen!

Lokalen i Vibble gård går att hyra.

För mer information besök gärna vår hemsida www.svenskakyrkan.se/stenkumla eller gilla oss på Facebook!

Det går också bra att kontakta expeditionen på telefon 0498-26 20 55.

Svenska kyrkan
STENKUMLA FÖRSAMLING

Klucky tei eller otendag?

Varje dag fyller vi den lilla butiken på Södertorg med godsaker. Vad sägs om nygräddade frukostbullar och kaffebröd till morgonfikat? I disken hittar du allt från färdiga smörgåsar till kondisbitar av högsta kvalitet. Och du, missa inte våra goda bakelser och tårtor. Du kan även sitta ner i vår servering och prova vårt ekologiska och rättvisemärkta kaffe. Varmt välkommen in till oss – vare sig det är klucky tei eller otendag.

Konditorgesäll Joakim Ahrling

**Butiken i bageriet
i Hunnelund**

Vi har öppet tisdag – fredag 6 –12,
lördagar 7³⁰ – 10.

Välkomna, Sarah & Jockel

Bröd Boden

SÖDERTORG OCH HUNNELUND

Öppettider Södertorg Vardagar 06³⁰–17⁰⁰
lördagar 07³⁰–15⁰⁰. Telefon 21 07 33.

WISBY BARBERSHOP

står för kvalitet och god service för henne och för honom.

Vi erbjuder allt inom modern hårvård, skägghälsa och rakning.

Här kan du också köpa dina hårvårdsprodukter.

Välkommen till Linda,
boka på tel: 0498 21 65 65
eller genom hemsidan
www.wisbybarbershop.se
Kneippbygatan 11 Vibble.

WISBY
barbershop
HAIR FOR YOU

Lilla Bjers

krog och butik

Vinnare av EU Organic awards 2022
”Best Organic Restaurant in EU”

www.lillabjers.se garden@lillabjers.se 0498-65 24 40

Välkommen till Suderbys Herrgård

8 km söder om Visby

Luftiga matsalar & härliga trädgårdar.
Boka nästa släktträff, dop, födelsedag, minnesstund eller konferens hos oss.
Enkla hotellrum med dusch/wc och tillgång till gästpentry. Pay and play golfbana
Under juli månad har vi öppet för lunch och middag vid havet
på Tofta Strandpensionat.
Välkomna att boka på 0498-29 60 30.

Suderbys Herrgård

Västerhejde Toftavägen 201, 621 99 VISBY. info@suderbysherrgard.com

Vibble gård och Vibble kapell

Navet i Stenkumla församling.

Här är det många aktiviteter av olika slag för alla åldrar.

Bland annat firar vi mässa varje onsdag kl. 9.00
och någon form av gudstjänst
nästan alla söndagar. Välkommen!

Lokalen i Vibble gård går att hyra.

För mer information besök gärna vår hemsida
www.svenskakyrkan.se/stenkumla
eller gilla oss på Facebook!

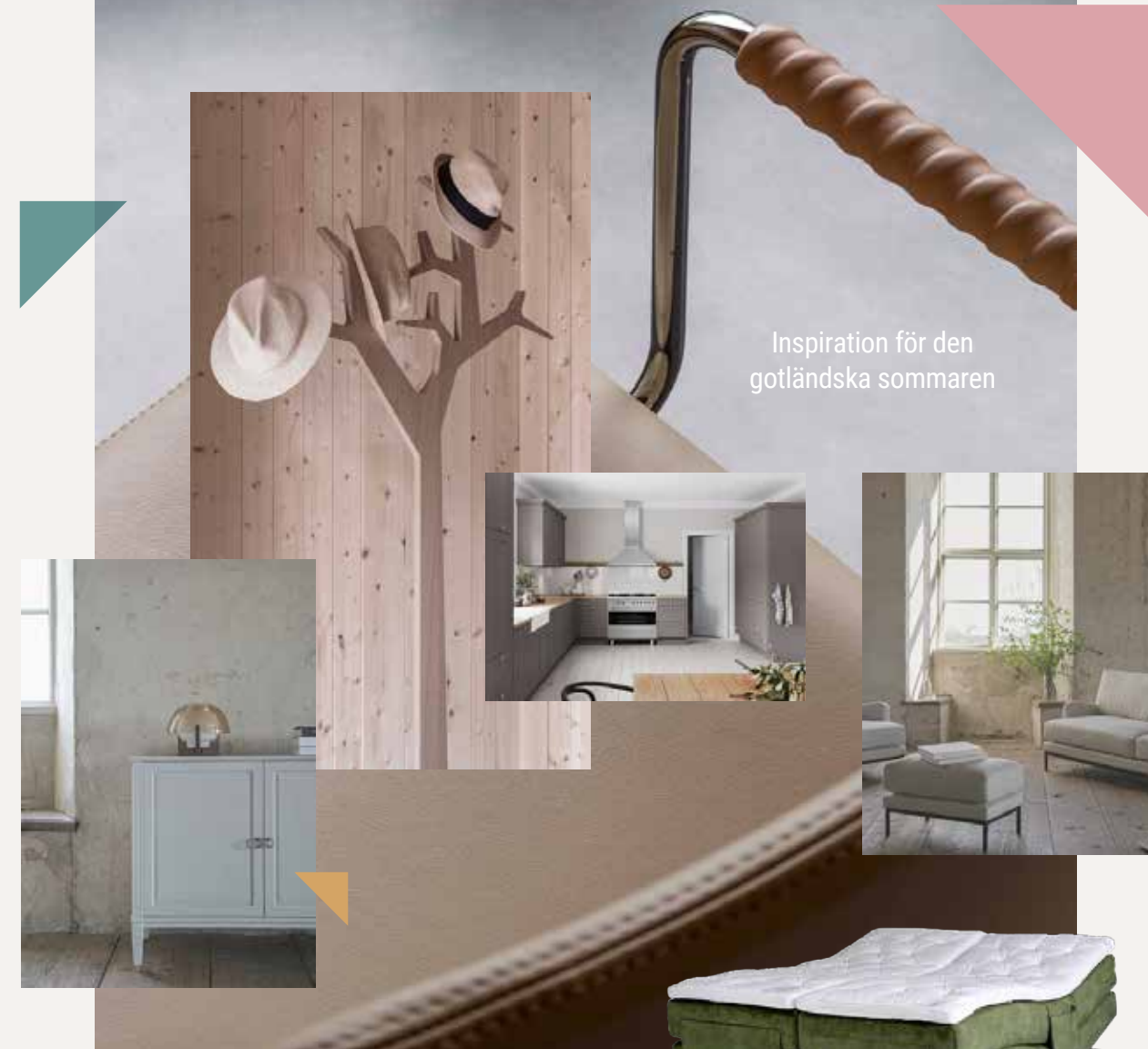
Det går också bra att kontakta expeditionen
på telefon 0498-26 20 55.

Svenska kyrkan
STENKUMLA FÖRSAMLING

FLEXHUSET GOTLAND

Välkommen till Gotland. Välkommen hem!

Inspiration för den
gotländska sommaren

Elite Sängar, Dorbien Beds, Buhréns, Ekenssängar, Jensens sängar, Sits, Furninova,
Bröderna Andersson, Guteform, Hillerstorp, Bruno Mathsson, Kristensen & Kristensen,
Secto Design, Ihreborn, Bruka, Artwood, Fiam, Englesson, Swedese mm.

FLEXHUSET

ÖPPETTIDER MÅNDAG-FREDAG 10-18 x LÖRDAGAR 10-15 x SÖNDAGAR 11-15
NORRA HANSEGATAN 18, VISBY x 0498-20 70 00 x FLEXHUSET.SE

TILLFÄLLE!

Hängstol med dyna
(Örd pris: 995:-)

595:-

” Vi är en fristående butik med ett handplockat och unikt möbelsortiment. Här hittar du ett brett utbud med möbler & inredning för både ute och inne! Vi brinner för att hjälpa dig skapa ett hem med möbler som passar både ditt behov och din stil. För oss är personlig service och bra kvalitet viktigt! Varmt välkommen till oss på Tofta Möbel - Vi har mer än du tror!

GRYNYTTAN
STUMÖBLAR

Mer än du tror.

VI LEVERERAR
ÖVER HELA GOTLAND!

KVÄLLSÖPPET!
VARJE ONSDAG
TILL KL. 20.00

TOFTA
möbel ab

Toftavägen 260, 622 65 Gotlands Tofta • Tel 0498 - 26 50 05 • www.toftamobel.se
Öppettider: Mån-Tis 10-18, Ons 10-20, Tors-Fre 10-18, Lör 10-14

